

Kwalitatief impact onderzoek VIPmethodiek

juli 2021

Quotes en aantekeningen uit verkennende interviews

- Welk probleem heeft De VIPbus / Spoor van Vernieuwing opgelost?
- Hoe is dat aangepakt?
- Wat is hen echt bijgebleven?

Door: Rob Nyman

Bronnen:

Erik en Annegreet Boven, Hoeve Hoogland
(Hoe kunnen we de volgende stap zetten?)

Charles Smeets, Nederland Opgewekt
(Hoe realiseer ik mijn dromen, hoe ga ik aan de slag?)

Anita van der Noord, SDG Noord-Nederland
(Hoe maken we maatschappelijke thema's praktisch en bespreekbaar?)

Dick van Schip, Keurslagerij Van Schip
(Wat is de toekomst van mijn vak? ('vlees is het nieuwe roken'))

Bas de Jong, Regio Rivierenland
(Hoe brengen we mensen samen en maken we een creatieve omgevingsvisie?)

“ZONDER DENNIS GEEN HOEVE HOOGLAND”

Erik en Annegreet Boven, twee bewoners van Gerkesklooster in de Friese gemeente Achtkarspelen, liepen vast in hun frustrerende zorgbanen. Een half decennium later is het echtpaar de trotse initiatiefnemer achter méérdere ondernemingen, met als vlaggenschip Hoeve Hoogland: een groeiend voedselnetwerk dat voorziet in duurzame productie voor de lokale gemeenschap én onderdeel is van Praktijkschool Fryslan. Daarnaast zijn zij de kersverse uitbaters van Halte Hoogland, een stationsrestaurant in Dokkum waar jongeren eveneens de slag kunnen voor een praktijkcertificaat. “Zonder Dennis was Hoeve Hoogland er niet geweest”, zegt Erik stellig. “Maar om nou uit te leggen wát hij gedaan heeft...”

‘Dennis deed ons beseffen wat je gedaan kunt krijgen als je zélf in beweging komt’

DURVEN ONDERNEMEN – “Mensen hebben wel ideeën over hoe ze in hun eigen dorp dingen kunnen verbeteren, maar ze wachten vaak op de overheid. Dennis deed ons beseffen wat je gedaan kunt krijgen als je zélf in beweging komt.

Onze droom was een zelfvoorzienend ‘eiland’ waar mensen met een kwetsbaarheid een veilige werkplek hebben. Dennis is niet de man achter de ideeën, maar de katalysator achter

de uitvoer. “Dat hebben we zo concreet mogelijk gemaakt, maar steeds kwam **diezelfde hindernis: hoe kunnen we de volgende stap nemen?** Dát is eigenlijk wat we bij Dennis hebben gelegd. Dat begon heel praktisch, met één geit. Dat werden er drie – en inmiddels twintig. Met melk, en kaas. Producten voor de lokale markt. De basis voor een mini coöperatie die nog altijd aan het groeien is.”

Praktische belemmeringen wegnemen

“Wat Dennis ons gebracht heeft, is achterhalen wáárom blijft het bij dromen? Doe het gewoon morgen! Maar dat ‘gewoon’ is uiteraard niet zo eenvoudig. Eerder sloten we ons al eens aan bij een ondernemersnetwerk. Die stuurden een coach, zo’n gesjeesde man die ons wel even ging uitleggen hoe het moet. ‘Je moet een ondernemersplan hebben, je moest starten met 20 man, ondernemersplan zus, doelen zo’ – maar dat schrikt alleen maar af! Zo’n zakenman vindt geen enkele aansluiting bij onze wensen, of onze visie. **Pas in de gesprekken met Dennis ontdek je waar het blijft steken.** Waarom mensen in algemene zin die stap niet durven te maken. De zekerheid van een baan, de geborgenheid van een sociaal-wenselijke invulling van je werkend bestaan, je zet het niet zomaar even opzij. De meeste beren op de weg zet je er zelf. ‘Dit is te groot, dit kunnen we niet – we verlaten onze veilige haven niet’. En dan zijn er ook de praktische belemmeringen. Ik kom bijvoorbeeld helemaal niet uit een boerenfamilie. Het zorgt alsmaar voor cirkelredenaties.”

“En Dennis? Die zegt ‘je moet morgen beginnen’. Je komt ongetwijfeld gesloten deuren tegen, maar ook veel die wél openzwaaien. Stap uit die cirkel en Ga Het Gewoon Doen. Dan ga je mensen ontmoeten, kansen zien, ongetwijfeld tegen deuren aanlopen, maar ook nieuwe deuren openen. En dat is wat hij bereikt heeft: dat we zijn gaan lopen.”

Oplossingsgerichte therapie

“Zonder Dennis was dit er niet. Hij heeft ons echt aan de hand genomen. Wij konden ons verhaal doen, keer op keer, en het zodoende ook steeds helderder maken. En dat maakt dat je de mogelijkheid, maar ook het vertrouwen krijgt om zelf door te ontwikkelen. Ik zie dat als oplossingsgerichte therapie: als je een boot wil bouwen, loop dan naar de zee en kijk waar je heen wil. Dan ga je aan de slag, want ‘dat is machtig, daar wil ik naartoe’. **Hij schept dat perspectief, door het wegnemen van onmogelijkheden.**”

“Dennis kan als geen ander weerstand ombouwen in een verlangen, en aanzetten tot realisatie”

Charles Smeets is ontwikkelaar van ‘energielandschappen’. Zijn organisatie Nederland Opgewekt brengt locatie, techniek en financiering bij elkaar om duurzame zonneparken te bouwen die een kwart eeuw lang in stroom kunnen voorzien. Lokale gemeenschappen plukken daar de vruchten van; de behoeften van de omgeving worden in kaart gebracht, en op zorgvuldige wijze aan de belangen van bijvoorbeeld Rijkswaterstaat of de provincie gekoppeld. Daarin speelt ook Dennis een rol, want **“zijn methodiek is bij uitstek geschikt om mensen bij elkaar te brengen, en te verbinden”**, vertelt Charles.

DURVEN DROMEN | “Dat is wat Dennis ook voor mij betekent. Hij gaat samen met jou op zoek naar je ‘waarom’, je intrinsieke wensen. ‘Waarom wil je dit, hoe kun je dat cultiveren?’ Want als je vanuit die kracht werkt, die verlangens binnenin, dan is er zoveel mogelijk.”

“Zijn aanpak is het verleggen van jouw horizon. Want alles wat hij aanstipt is buiten je eigen gezichtsveld, puur om te laten zien dat het er is, dat dat bestaat. Dennis laat als geen ander zien: *walk the talk*, er is een begaanbaar pad. Er ontstaat vanzelf een verleiding om ook echt te gaan lopen. Dat begint bij een veilige omgeving: kunnen praten over die angsten.

In gesprek gaan

“Dat maakt het laagdrempeliger. Je krijgt het gevoel dat je veilig met jouw dromen kunt starten. Dat klinkt eenvoudig, maar kijk eens om je heen in de maatschappij. Zo’n 40 procent bestaat uit *bullshit jobs*. Terwijl iedereen wel een interne drijfveer heeft om iets anders te doen. Het is pijn die niet heel tastbaar is, maar die je wel uitput. Dennis helpt je om die pijn om te zetten in een startpunt. En dromen in kleine stapjes hakken maakt alles bereikbaar. Voor mij uitte dat zich in ideeën presenteren. Durven presenteren. ‘Ik wil een zonnepark bouwen, daar en daar, van dit formaat, en met dié mensen, voor dié mensen.’ Die stap is nu niet spannend meer. Dat heb ik aan Dennis te danken.”

Ophalen van dromen

Charles werkt nog steeds samen met Dennis. “Het vinden van **het sociale netwerk** binnen een project is niet langer een gelukje of een toevalstreffer, maar **een bewuste strategie**. Samen kunnen we latente behoeftes in de omgeving in kaart brengen.” Dat noemt Dennis het ‘ophalen’ van dromen. Weten wat leeft. “Mensen activeren en mee laten doen in het project. Dat heeft voor mij ook heel veel waarde. Je wordt dan in die gemeenschap ingeplugd. Het is namelijk helemaal niet mijn ambitie om de uitbater te worden van X grote zonneparken. Ik wil voorzien in energielandschappen met maatschappelijk belang & betrokkenheid. In de werkwijze van Dennis pak je die droom, dat wensbeeld, en die maak je zo tastbaar mogelijk. Zo concreet mogelijk. En dan gaan lopen. *Gewoon gaan lopen*.”

‘Psychologische drempels weghalen’

Anita van der Noord is voorzitter van Stichting Kind en Voeding, directeur van Stichting de Nieuwe Leefstijl, raadslid van GroenLinks en SDG-coördinator voor de regio Noord. SDG Nederland is een collectieve beweging die bijdraagt aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG’s) in Nederland. “Dat zijn meer dan duizend maatschappelijke organisaties, jongerengroepen, gemeenten, financiële instellingen, onderwijs- en kennisinstellingen en bewonersinitiatieven.” Het **nemen van volgende stappen** en het delen van handvatten staat daarbij centraal, dus je kunt stellen dat SDG Dennis op het lijf geschreven is. “**Hij brengt als geen anders iets in beweging**”, zegt Van der Noord.

“SDG krijgt steeds meer bekendheid. Scholen, bedrijven, ze gaan er allemaal mee aan de slag. In gedachten, en soms ook al in beleid, maar het blijft toch nog te vaak hangen bij een drempel, een laatste hindernis: ‘welke stappen ga ik nemen?’ Dennis haalt die drempel weg, maakt het praktisch en toegankelijk, en zorgt dat de volgende stap er toch komt.”

Beleving

In de samenwerking met Spoor van Vernieuwing zien we in de ervaringen van Van der Noord een aantal mooie overeenkomsten met eerdere interviews, maar ook een duidelijk verschil. Zij liep namelijk niet zelf met een concreet vraagstuk, maar had vanuit haar positie wel een heel goed zicht op wat de aanpak van Dennis zoal teweeg kan brengen.

“De ToerMee (VIP)bus werd mij cadeau gedaan, voor een dag. Die hebben we voor SDG Nederland in Groningen ingezet. Op de Dag van de Duurzaamheid is een reis gestart met SDG als kompas voor de toekomst. Intenties voor gezonde, duurzame en eerlijke voeding zijn getekend en de Voedsel Jongerenraad is geïnstalleerd. De bus bleek ideaal voor het maken van nieuwe plannen, want er zijn zulke mooie verbindingen tot stand gekomen.”

Van plannen naar realiseren

“Iets wat me echt is bijgebleven, is de installatie voor de Voedsel Jongerenraad. Zij konden vanuit het podium dat door SDG ToerMee voorzien was in gesprek gaan met allerlei bestuurders, en echt op een gelijkwaardige manier. Dat leverde zoveel reacties en adviezen op. Dat is echt de toekomst, dat jongeren op die manier ook gehoord kunnen worden. De volgende stap is dat zij nu heel concreet verder kunnen met deze vraagstukken.”

“Weet je hoe ik het zie: het zit vooral in een soort bewustzijn, het *willen* veranderen. Wat Dennis vervolgens aanbiedt, zijn programma, dat versnelt dat traject enorm. Want het zijn geen nieuwe ideeën of plannen – die hebben de betrokkenen vaak zelf al –, maar het gaat echt om **het in gang zetten van die plannen**. Dát is zijn verdienste. Hij maakt iets bij de mensen los. Ze zijn er al mee bezig, maar hij overtuigt ze dat echt in te gaan vullen.”

Die invulling kan **een idee zijn, een gesprek, een programma**. “Neem die jongeren in Groningen nog eens als voorbeeld. Dennis slaagt erin studenten na te laten denken over zichzelf, vanuit een veilige omgeving, en zo de juiste vragen naar voren te halen. ‘Wie ben ik, wat heb ik meegemaakt, waar wil ik héén’. Dus mensen echt laten nadenken over een toekomst. De antwoorden komen dan vanzelf, want die zijn er vaak al. Ergens haalt hij een psychologische drempel weg. Dat is echt een stukje wat hij teweeg kan brengen. Zijn kracht is om dat te ontsluiten. **Je intrinsieke wensen uiten en die vervolgens (gaan) realiseren.**”

‘Dennis kan dan als geen ander laten zien dat die brug er is’

Een ander succes van Dennis zijn de ambassadeurs die hij heeft geïnspireerd. Een concreet doel van SDG Nederland is het bereiken – en laten aansluiten – van onderwijsinstellingen, bedrijven en overheden bij de SDG’s in de provincies Drenthe, Groningen en Friesland. ToerMee is bij uitstek geschikt om dat te bereiken: “Ook voor bijvoorbeeld gemeenten ligt een enorme kracht in die (VIP)bus versholven, want het is heel waardevol om te zien wat zo’n programma zoal teweeg brengt. Die kracht zit in het veranderen van processen.”

“Je ziet steeds dat dat binnen gemeenteraden niet gemakkelijk is. Houding en gedrag liggen heel erg vast. Terwijl de burger mondiger wordt, op diverse vraagstukken antwoorden wil, en verandering wil. Dat kost even moeite, maar als we ze op deze

manier bij elkaar brengen, dan zie je wat dat oplevert. Je ziet nu overal dat onderwerpen – zoals voedsel en duurzaamheid – bespreekbaar worden, en dat mensen die daar nooit eerder bezig waren er nu toch mee aan de slag gaan. Het zijn allemaal eilandjes, zeker hier in het Noorden, maar we zijn op zoek naar verbinding.”

‘Processen en ontmoetingen voor een betere toekomst’

Bas de Jong was (tot 2015) programma- en procesmanager bij Regio Rivierenland. In het kader van de ontwikkeling van een interactieve omgevingsvisie van Provincie Gelderland heeft een langdurige samenwerking onder meer geleid tot een interactieve omgevingsvisie.

“Dennis en De VIPbus werden ingeschakeld door de provincie, via een strippenkaart kon je heel eenvoudig met hem in contact komen om samen input op te halen. Dat was een hele slimme constructie van de provincie, want co-creatie zeggen is 1, maar doen is 2, dus het is heel fijn om iemand te hebben die dat **echt praktisch begeleidt**.”

Het vraagstuk van Regio Rivierenland was het opstellen van een omgevingsvisie.

“Traditioneel verloopt dat vanuit een notitie met punten die wij van belang vinden, als ambtenaren vanachter het bureau. Maar vervolgens kwam Dennis langs, en dat leverde ineens een heel creatieve situatie op. **Wat wil je nou eigenlijk, wat zou je op willen halen?** Dat leverde inspiratie op om echt meer te doen dan vanuit die traditionele aanpak. De oplossing zat eigenlijk in de vraag: ‘wie kan nou eigenlijk beter vertellen wat de issues zijn dan de mensen die er echt wonen?’ We gingen van een beleidsmatige, formele, traditioneel bureaucratische aanpak vandaan, naar echt organisch met de juiste mensen in gesprek.

De **praktische oplossing** werd een film: de interactieve visie. “We gingen daarvoor twee dagen op pad, fruitteler, lokale buur, logistiek bedrijf met vrachtwagens, dorpstellers. Thema’s waren fruit en logistiek en natuurlijk leefbaarheid. Het middel was interviewen: daar kwam zoveel informatie uit. En alle hoofdpunten werden geraakt, dus het bewijs lag er dat dit de juiste insteek was om de zaken voor het voetlicht te krijgen. Het resultaat werd ook echt heel goed ontvangen, want een video van 10 minuten is natuurlijk vele malen geschikter dan een heel boekwerk over zo’n onderwerp.”

“Hoe kwam die video tot stand? De Regio had er wel wat ervaring mee, maar dit was niet het idee, dat is echt vanuit Dennis gekomen; **out of the box** op een andere manier kijken naar **hoe we het aan kunnen pakken**. De gesprekken met Dennis zijn **ontwapenend**, met **directe vragen, oprechte interesses**, en dat levert dan oprechte antwoorden op. Ook omdat het persoonlijk is. Het begint bij dromen, wat vind je belangrijk en waarom, en je kijkt naar de overheid (en wacht af), maar wat kun je zelf doen, en waarom? **Rode draad is gewoon gaan beginnen**, want je kunt het echt zelf. **Wegnemen van drempels**. Er was ook enorme waardering voor het feit dat de mensen echt aan het woord komen, niet de bestuurders.

Wat is je echt bijgebleven?

“De rol van Dennis in het hele proces. Waar Dennis heel goed in is: **jouw bezwaren wegnemen**. Want iedereen herkent: zodra je iets wil, dan zet je beren op de weg of som je vooral het voorbehoud en de angsten en drempels op. Maar als je echt naar je drive en je droom terugkeert, wat kom je dan tegen? Waar heb je invloed op? Waar kun je (zelf) stappen zetten? Dat inzicht, en de katalysator van zelfredzaamheid, dingen echt in gang zetten, is echt zijn kracht. **Omdenken**. Dat zie ik heel erg terug. De stappen persoonlijk maken, klein maken, laten zien waar jij zelf handelingsbekwaam bent.”

“Plus: Dennis is **heel enthousiast en inspirerend**. En dat hebben mensen nodig om tegen zichzelf te zeggen: eigenlijk heel raar dat ik hier op m’n handen zit. Want de voornaamste beer op de weg ben ik zelf...”

‘Dennis is in de eerste plaats een mediator’

Dick van Schip is een Utrechtse keurslager. Hij maakt zich zorgen over de toekomst van de slagerij, want vlees is een grote vervuiler en ‘vlees eten is het nieuwe roken’. “Daarover ben ik met Dennis in gesprek gegaan. En die laat vervolgens meteen een pad zien. Je moet het zelf bewandelen, en dat vooral ook zelf willen, maar hij is daarin leidend.”

Ook hier zien we **een sterke rol van het sociale netwerken** dat Dennis teweegbrengt. “Als de gesprekken elkaar opvolgen, is er echt sprake van kruisbestuiving. Hoe gaan we verder met de verantwoordelijkheid van ons vak? We zijn gaan experimenteren met een eigen worst, met groenten, met hybride burgers (50/50 vlees en vleesvervangers), in gesprek gegaan met collega’s, met de branchevereniging, met een rol in een congres (wat vanwege COVID anders liep). Dennis heeft echt **aangewakkerd dat ik verder ging zoeken**.”

Dennis de Discussie Dokter

“Dennis is in de eerste plaats een mediator, of een echte discussiedokter. Hij brengt mensen in en vanuit netwerken samen, luistert naar ideeën, jaagt ideeën aan, zorgt voor inspiratie, haalt drempels weg, laat zien dat het pad *er is*, dat je het ‘alleen maar’ hoeft te bewandelen. De oplossing is er vaak al, heb je misschien al zelf bedacht – hij boort het voor je aan.”

“Hij is een mediator in duurzaamheid. Vanuit lokale overheden, waar volgens mij écht zijn doelgroep zit, is hij een soort rijdende rechter – en dan maakt het niet eens uit wat de problematiek is, of de vorm. Een publiek forum, een bus met genodigden, een 1-op-1 gesprek tussen twee partijen, of tussen jou en Dennis. Een publiek-private interimmanagers die probleemoplossend optreedt in (politieke) casussen. **Als je mensen de ruimte geeft problemen te duiden, dan komen ze zelf met oplossingen**.”